

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

وزارت علوم، تحقیقات و فناوری

دانشکده معماری و شهرسازی

پایان نامه تحصیلی جهت اخذ درجه کارشناسی ارشد

رشته معماری

عنوان

طراحی مرکز خلاقیت کودک تهران

استاد راهنما

دکتر ریما فیاض

استاد مشاور

دکتر مریم طباطباییان

نگارش و تمقیق

ساناز عباسعلی زاده رضاکلایی

شهریور ۱۳۹۲

تعهد نامه

اینجانب اعلام می دارم که تمام فصل‌های این پایان نامه و اجزاء مربوط به آن برای اولین بار (توسط اینجانب) انجام شده است. برداشت از نوشته‌ها، کتب، پایان‌نامه-ها، اسناد، مدارک و تصاویر پژوهشگران حقیقی یا حقوقی (فارسی و غیرفارسی) با ذکر مآخذ کامل و به شیوه تحقیق علمی صورت گرفته است.

بدیهی است در صورتی که خلاف موارد فوق اثبات شود مسئولیت آن مستقیماً به عهده اینجانب خواهد بود.

تاریخ

امضاء

پیشگفتار

ماهیت و ویژگی‌های تفکر خلاق از دیرباز مورد توجه پژوهشگران بوده است و از آنجا که شخصیت فرد از سنین کودکی شکل می‌گیرد، تمرکز پژوهشگران در مورد خلاقیت مرتبط با آن مقطع سنی می‌باشد، اما در مورد تاثیر محیط‌ها چه به صورت ساخته شده و چه به صورت طبیعی بر رشد خلاقیت کودکان مطالعات چندانی صورت نگرفته است. درحالی‌که پژوهش‌ها حاکی از این است که محیط‌ها نقش مهمی بر سلامت جسمانی، روانی و شکوفایی خلاقیت کودک ایفا می‌نمایند. همچنین تحقیقات نشان می‌دهد، خلاقیت از جمله توانایی‌هایی است که در تمامی افراد وجود دارد، و می‌توان این توانایی‌ها را در انسان پرورش داد. همچنین نقش محیط و ویژگی‌هایی را که باید در افزایش خلاقیت دارا باشد نباید از نظر دور داشت. در مورد تاثیر متقابل فرد با محیط و نقش عوامل محیطی در تحولات جسمی و روانی کودکان قابل ذکر است که: هسته‌ی اصلی تمام تئوری‌های رشد، تعامل یا تاثیر متقابل است. همه روانشناسان بر این عقیده صحنه می‌گذارند که پدیده‌های روانی و تغییرات آنها نتیجه تعامل بین ارگانیزم انسان و محیط است.

هدف از مطالعه حاضر که از روش تحلیل محتوا در زمینه‌های روانشناسی محیط و طراحی معماری پیرامون مبانی نظری تحقیق و بررسی یافته‌های نوین در ارتباط با آن، سودجسته، مروری است بر، مفاهیم خلاقیت و تاثیری که کلیه محیط‌ها چه ساخته شده و چه طبیعی بر پرورش خلاقیت کودکان دارند.

بنابراینچه که در ارتباط با کودک و رشد او عنوان شده، نتیجه می‌شود، که اگر محیط بگونه‌ای طراحی شود، که در آن اصول روانشناسی محیط در رابطه با خصوصیات روانی و جسمانی کودکان رعایت گردد، علاوه بر اینکه می‌تواند در رشد و شکل‌گیری شخصیت کودک موثر باشد، می‌تواند بستر مناسبی را جهت شکوفایی خلاقیت کودکان فراهم آورد. همچنین با ایجاد فرصت برای کودکان در جهت ارتباط با طبیعت این شکوفایی بیشتر خواهد شد.

چکیده

تاثیر محیط بر روی ذهن و روان انسان از مهم‌ترین مسائلی است که توجه محققان را به خود جلب کرده است. همچنین پژوهش‌ها نشان می‌دهند بهترین زمان برای شکل‌گیری شخصیت فرد از سنین کودکی است و این دوران نقش مهمی در زندگی انسان ایفا می‌نمایند، و فضاها و محیط‌های کودکان از عوامل موثر در این شکل‌گیری و رشد کودک می‌باشند. در این راستا می‌توان به تاثیری که محیط‌ها (ساخته شده و طبیعی) بر شکوفایی خلاقیت کودک دارند، نیز اشاره داشت، چرا که بهترین زمان برای پرورش خلاقیت فرد در این سنین می‌باشد. مطالعه حاضر مروری است بر مفاهیم خلاقیت و نیز نقشی که کلیه محیط‌ها در شکوفایی آن و نیز رشد و شکل‌گیری شخصیت کودک ایفا می‌نمایند. سوال اصلی این تحقیق آنست، که چگونه محیط بر خلاقیت کودک اثر می‌گذارد و موجب شکوفایی آن می‌گردد؟ و چه ویژگی‌هایی از محیط‌ها بر خلاقیت کودک موثر است و آن را تسهیل می‌کند؟

نوشتار پیش رو بر اساس روش‌های تحقیق توصیفی - تحلیلی و موردی، در زمینه‌های روان‌شناسی محیط و طراحی معماری، پیرامون مبانی نظری تحقیق و بررسی یافته‌های نوین در ارتباط با آن، استوار بوده است. گردآوری اطلاعات در این زمینه در بستر مطالعات کتابخانه‌ای و مرور متون و منابع سود جسته است.

بنابر آنچه در ارتباط با کودک و تاثیر محیط‌ها بر رشد او مورد بررسی قرار گرفت، نتیجه می‌گردد که محیط‌ها با داشتن خصوصیات همچون تنوع، پیچیدگی، انعطاف پذیری، رمزآمیزی می‌توانند بستر مناسب جهت شکوفایی خلاقیت کودک بوجود آورند. همچنین، اگر محیط‌ها در ارتباط با طبیعت قرار داشته باشند، قطعاً تاثیر بیشتری بر خلاقیت کودک خواهند گذاشت. درکل می‌توان عنوان نمود، هر چه محیط اثر تحریکی بیشتری دارا باشد، بهتر می‌تواند در این زمینه موثر باشد. اما نباید فراموش کنیم یک میزان قابل قبولی برای این محرکات محیطی وجود دارد که بیشتر از آن موجب سردرگمی و استرس شده و کمتر از آن باعث بی‌حوصلگی می‌گردد.

واژه‌های کلیدی: معماری-طراحی - خلاقیت - کودک - روانشناسی محیط

فهرست مطالب

۲	فصل اول.....	۱
۳	۱-۱ تعریف مسئله.....	۱-۱
۴	۲-۱ پیشینه تحقیق.....	۲-۱
۵	۳-۱ اهداف کلی و تفصیلی.....	۳-۱
۵	۱-۳-۱ اهداف اصلی.....	۱-۳-۱
۵	۲-۳-۱ اهداف فرعی.....	۲-۳-۱
۵	۴-۱ فرضیات و سوالات.....	۴-۱
۵	۱-۴-۱ فرضیات.....	۱-۴-۱
۶	۲-۴-۱ سوال.....	۲-۴-۱
۶	۵-۱ روش تحقیق و شیوه‌های مورد استفاده.....	۵-۱
۷	فصل دوم.....	۲
۸	۱-۲ چارچوب نظری یا ادبیات موضوع.....	۱-۲
۸	۱-۱-۲ مقدمه.....	۱-۱-۲
۹	۲-۱-۲ نظریه های رشد.....	۲-۱-۲
۹	۱-۲-۱-۲ نظریه رشد پیاژه.....	۱-۲-۱-۲
۱۱	مرحله حسی- حرکتی (تولد تا دو سالگی).....	۱-۱-۲-۱-۲
۱۲	مرحله پیش عملیاتی (۲ تا ۷ سالگی).....	۲-۱-۲-۱-۲
۱۳	مرحله عملیات عینی (۷-۱۱ سالگی).....	۳-۱-۲-۱-۲
۱۴	مرحله عملیات صوری (۱۱ سالگی به بعد).....	۴-۱-۲-۱-۲
۱۴	نظریه برونر درباره رشد و نمو شناختی.....	۲-۲-۱-۲
۱۵	دیدگاه ویگوتسکی درباره رشد و تکامل شناختی.....	۳-۲-۱-۲
۱۵	تصور کودک از هندسه، فضا و روابط فضایی.....	۳-۱-۲
۱۷	هندسه توپولوژیک (فضای توپولوژیک).....	۱-۳-۱-۲
۱۸	هندسه فراتابی.....	۲-۳-۱-۲
۱۸	هندسه اقلیدسی.....	۳-۳-۱-۲

۱۸.....	خلاقیت	۴-۱-۲
۲۱.....	عوامل موثر بر خلاقیت کودک	۱-۴-۱-۲
۲۵.....	تاثیر محیطهای ساخته شده بر خلاقیت کودک	۲-۴-۱-۲
۳۰.....	نتیجه گیری	۱-۲-۴-۱-۲
۳۱.....	تاثیر محیط های طبیعی بر خلاقیت کودک	۳-۴-۱-۲
۳۱.....	طبیعت	۱-۳-۴-۱-۲
۳۳.....	گیسئون و تئوری قابلیت محیط	۲-۳-۴-۱-۲
۳۴.....	ویژگیهای ساختاری منظر از دیدگاه کاپلان ها	۳-۳-۴-۱-۲
۳۷.....	تئوری بازسازی ذهنی و کاهش استرس	۴-۳-۴-۱-۲
۳۹.....	ارتباط طبیعت با خلاقیت کودک	۵-۳-۴-۱-۲
۴۴.....	نتیجه گیری	۲-۱-۴-۳-۶
۴۵.....	معماری مناسب کودکان	۵-۱-۲
۴۹.....	رهیافتهای طراحی برای کودکان	۲-۱-۶
۵۰.....	وضوح و خوانایی	۲-۱-۶-۱
۵۱.....	فرم مناسب برای فضاهای کودکان	۲-۶-۱-۲
۵۳.....	مقیاس و تناسب برای فضاهای کودکان	۳-۶-۱-۲
۵۴.....	رنگ مناسب برای فضاهای کودکان	۴-۶-۱-۲
۵۶.....	مصالح مناسب برای فضاهای کودکان	۵-۶-۱-۲
۵۶.....	ضربه گیری و ارتفاع بحرانی	۱-۵-۶-۱-۲
۵۸.....	نور مناسب فضاهای کودکان	۶-۶-۱-۲
۵۹.....	نتیجه گیری	۲-۱-۶-۷
۶۰.....	زمین های بازی مناسب برای کودکان	۷-۱-۲
۶۰.....	بازی	۱-۷-۱-۲
۶۱.....	تاثیر بازی بر خلاقیت کودک	۲-۷-۱-۲
۶۳.....	انواع زمین بازی کودکان	۳-۷-۱-۲
۶۴.....	زمین بازی سنتی	۲-۱-۷-۳-۱

۶۵.....	زمین بازی معاصر.....	۲-۳-۷-۱-۲
۶۵.....	زمین بازی خلاق و ماجراجوی.....	۳-۳-۷-۱-۲
۶۷.....	ده اصل طراحی زمینهای بازی.....	۴-۷-۱-۲
۶۷.....	کاربرد عناصر طبیعی.....	۲-۱-۷-۴-۱
۶۷.....	تنوع و انسجام.....	۲-۱-۷-۴-۲
۶۷.....	رمز و راز و پیچیدگی.....	۲-۱-۷-۴-۳
۶۷.....	خلوت و آسایش.....	۲-۱-۷-۴-۴
۶۷.....	محصوریت.....	۲-۱-۷-۴-۵
۶۸.....	مسائل صوتی و آکوستیکی.....	۲-۱-۷-۴-۶
۶۸.....	راهیابی.....	۲-۱-۷-۴-۷
۶۸.....	نظارت پذیری و قابل رویت بودن.....	۲-۱-۷-۴-۸
۶۸.....	سایه اندازی.....	۲-۱-۷-۴-۹
۶۸.....	فضای حایل و منطقه ی بیطرف.....	۲-۱-۷-۴-۱۰
۶۸.....	باغهای کودکان.....	۸-۱-۲
۶۸.....	باغهای بازی ماجراجویی.....	۱-۸-۱-۲
۷۰.....	باغهای خوراکی.....	۲-۸-۱-۲
۷۱.....	باغهای یادبود.....	۳-۸-۱-۲
۷۱.....	باغهای موسیقی.....	۴-۸-۱-۲
۷۲.....	باغ کتاب داستان.....	۵-۸-۱-۲
۷۲.....	باغهای آب.....	۶-۸-۱-۲
۷۳.....	استفاده ی همسان کودکان معلول در کنار سایر کودکان.....	۹-۱-۲
۷۳.....	الزامات عمومی در طراحی فضاهای کودکان.....	۲-۲
۷۵.....	ضوابط طراحی فضاها و عناصر معماری.....	۱-۲-۲
۷۵.....	راهرو.....	۱-۱-۲-۲
۷۵.....	راه پله.....	۲-۱-۲-۲
۷۶.....	در.....	۳-۱-۲-۲

۷۷ پنجره ۴-۱-۲-۲
۷۷ تجهیزات(الزامات عمومی) ۲-۲-۲
۷۷ ضوابط تجهیزات. ۲-۲-۲-۱
۷۸ توصیه ها ۳-۲-۲
۷۸ ضوابط طراحی فضای باز و محوطه ۴-۲-۲
۷۸ الزامات عمومی ۲-۲-۴-۱
۷۹ طراحی زمین بازی ۲-۴-۲-۲
۸۰ توصیه ها ۳-۴-۲-۲
۸۱ چارچوب تجربی یا نمونه های موردی ۳-۲
۸۱ مهدکودک یاتسوکایدو ساتسوکوی، شهر یاتسوکایدو، ناحیه چییاف ۲-۳-۱
۸۱ سیاست های آموزشی ۱-۱-۳-۲
۸۳ نکات کلیدی برگرفته از پلان مهدکودک ۲-۱-۳-۲
۸۳ ویژگیهای مهدکودک ۳-۱-۳-۲
۸۵ معماری بنا ۴-۱-۳-۲
۸۵ ویژگیهای طراحی ۵-۱-۳-۲
۸۶ مهدکودک دیگو دندینس در شهر لیل فرانسه توسطه آتلیه ۹/۸۱ ۲-۳-۲
۸۹ طراحی مهدکودک با پوشش سيقارتستين با عناصر فلزی (اتریش) ۳-۳-۲
۹۲ رنگ آمیزی ۱-۳-۳-۲
۹۲ کانسپت رنگ ۲-۳-۳-۲
۹۳ نور و طبیعت ۳-۳-۳-۲
۹۳ زمین بازی SCULPTURAL ۴-۳-۲
۹۹ تپه ای برای بازی Rehwaldt Landschaftsarchitekten ۲-۳-۵
۱۰۲ موزه کودک Kankaku ۶-۳-۲
۱۰۶ فصل سوم ۳
۱۰۷ تهران در ایران ۱-۳
۱۰۷ شرایط اقلیمی شهر تهران ۳-۲

۱۰۷	دما	۱-۲-۳
۱۰۸	باد	۲-۲-۳
۱۰۸	بارندگی	۳-۲-۳
۱۰۸	تابش	۴-۲-۳
۱۰۹	موقعیت سایت	۳-۳
۱۱۱	بوستان گفتگو	۱-۳-۳
۱۱۲	طراحی در بوستان	۲-۳-۳
۱۱۲	باغ ایرانی	۳-۳-۳
۱۱۳	باغ انگلیسی	۴-۳-۳
۱۱۳	باغ ایتالیایی	۵-۳-۳
۱۱۴	تحلیل سایت	۴-۳
۱۱۸	فصل چهارم	۴
۱۱۹	موضوع طراحی	۱-۴
۱۱۹	دلیل انتخاب موضوع	۲-۴
۱۱۹	معیارهای طراحی	۳-۴
۱۱۹	معیارهای طراحی فرم	۱-۳-۴
۱۲۰	معیارهای طراحی فضاهای داخلی	۲-۳-۴
۱۲۱	معیارهای طراحی فضاهای بیرونی	۳-۳-۴
۱۲۱	برنامه فیزیکی	۴-۴
۱۲۵	طرح پیشنهادی	۵-۴
۱۲۸	نقشه ها	۶-۴
۱۳۵	شیت های معرفی پروژه	۷-۴
۱۴۴	ارایه پیشنهادات برای تحقیقات آینده	۸-۴
۱۴۵	فهرست منابع و مآخذ	

فهرست جداول

- جدول ۱-۲: مراحل رشد شناختی پیاژه ۱۱
- جدول ۲-۲: روند رشد و ادراک هندسه ۱۷
- جدول ۳-۲: ارتباط عناصر طبیعت با ویژگیهای ساختاری معرفی شده توسط کاپلانها ۳۶
- جدول ۴-۲: ارتباط ویژگیهای ساختاری منظر از دیدگاه کاپلانها و خصوصیات عناصر طبیعی ۳۶
- جدول ۵-۲: ویژگیهایی از طبیعت مرتبط با خلاقیت کودک ۴۱
- جدول ۶-۲: شیوه های مختلف ارتباط کودک و طبیعت ۴۲
- جدول ۷-۲: حوزه ها و ویژگی های زیر ضروری در طراحی محیط های کودکان ۴۶
- جدول ۸-۲: روانشناختی طراحی و برنامه ریزی برای فضاها و محوطه های مربوط به کودکان ۴۷
- جدول ۹-۲: ویژگی های روانشناختی فضاهای بازی کودکان ۶۴
- جدول ۱۰-۲: قد کودکان ۶-۰ ساله به سانتی متر ۷۳
- جدول ۱-۳: ویژگیهای فصلهای تهران ۱۰۷
- جدول ۲-۳: ویژگیهای آب و هوای تهران ۱۰۹
- جدول ۳-۳: تحلیل امکانات و محدودیتهای منطقه (swot) ۱۱۰
- جدول ۱-۴: معیارهای طراحی فضاها در داخل ۱۲۰
- جدول ۲-۴: معیارهای طراحی فضاها بیرونی ۱۲۱

فهرست شکل‌ها

- شکل ۱-۲: نمونه‌های از زمین بازی سنتی ۶۴
- شکل ۲-۲ و شکل ۳-۲: Showa Memorial National Park. نمونه ای از زمین بازی معاصر ۶۵
- شکل ۴-۲: نمونه‌های از زمین بازی ماجراجویی ۶۶
- شکل ۵-۲: نمونه‌های از زمین بازی ماجراجویی ۶۶
- شکل ۶-۲: باغهای بازی ماجراجویی ۶۹
- شکل ۷-۲ و شکل ۸-۲: قسمتهایی از باغهای بازی ماجراجویی ۶۹
- شکل ۹-۲ و شکل ۱۰-۲: قسمتهایی از باغهای بازی ماجراجویی ۷۰
- شکل ۱۱-۲ و شکل ۱۲-۲: نمونه‌های از باغهای خوراکی ۷۱
- شکل ۱۳-۲ و شکل ۱۴-۲: قسمتهایی از باغ موسیقی ۷۱
- شکل ۱۵-۲: ورودی نمونه‌های از باغ کتاب داستان ۷۲
- شکل ۱۶-۲ و شکل ۱۷-۲: نمونه‌های از باغ کتاب داستان ۷۲
- شکل ۱۸-۲: باغ آب ۷۳
- شکل ۱۹-۲: قد کودکان در سنین مختلف به سانتیمتر ۷۴
- شکل ۲۰-۲: مهدکودک یاتسوکایدو ساتسوکی، نما بیرونی ۸۱
- شکل ۲۱-۲: سایت پلان مجموعه ۸۲
- شکل ۲۲-۲: پلان حیاط بازی واقع در جبهه شمالی سایت پلان ۸۲
- شکل ۲۳-۲: پلان طبقه همکف ۸۳
- شکل ۲۴-۲: پرسپکتیوهای داخلی از کریدورهای مهدکودک ۸۴
- شکل ۲۵-۲: پرسپکتیو داخلی از کریدور مهدکودک ۸۴
- شکل ۲۶-۲: درگیر شدن کودکان با فضا به صورت فعال و مستقیم ۸۶
- شکل ۲۷-۲: دید از بیرون به مجموعه ۸۶
- شکل ۲۸-۲: ارتباط فضاهای داخلی ۸۷
- شکل ۲۹-۲ و شکل ۳۰-۲: دیدهای فضاهای داخلی مجموعه ۸۷
- شکل ۳۱-۲: فضای داخلی با دید به بیرون ۸۸
- شکل ۳۲-۲: فضای داخلی و شکل ۳۳-۲: نمایش انعطاف در کف ۸۸
- شکل ۳۴-۲: نمایش سطح دیوار داخلی ۸۹
- شکل ۳۵-۲: دید بیرونی مجموعه ۸۹
- شکل ۳۶-۲: دیوار شیشه ای و استفاده از نور طبیعی و شکل ۳۷-۲: سقف مسطح گیاه کاری شده ۹۰
- شکل ۳۸-۲: سایت پلان مجموعه ۹۱
- شکل ۳۹-۲: پلان همکف ۹۱
- شکل ۴۰-۲: بالا برش عرضی - پایین برش طولی ۹۲

- شکل ۴۱-۲ و شکل ۴۲-۲: فضاهای داخلی مجموعه با رنگ سبز..... ۹۳
- شکل ۴۳-۲: فضای داخلی با تشک هایی برای نشستن..... ۹۳
- شکل ۴۴-۲: فضای بازی در میان درختان..... ۹۴
- شکل ۴۵-۲ و شکل ۴۶-۲: دید به زمین بازی..... ۹۴
- شکل ۴۷-۲ و شکل ۴۸-۲: حلقه ها و نخ های آویزان شده از تورها برای تاب خوردن..... ۹۵
- شکل ۴۹-۲: پلان زمین بازی..... ۹۵
- شکل ۵۰-۲: مقطع زمین بازی..... ۹۶
- شکل ۵۱-۲: حلقه های سبز..... ۹۶
- شکل ۵۲-۲: لاستیک های روی تور برای پریدن از مکانی به مکانی دیگر..... ۹۷
- شکل ۵۳-۲: مقطع تور و لاستیک ها..... ۹۷
- شکل ۵۴-۲ و شکل ۵۵-۲: رنگ سبز روشن جذاب مجسمه متناظر با درختان در سایت..... ۹۷
- شکل ۵۶-۲: مقطع تور و حلقه ها..... ۹۸
- شکل ۵۷-۲: تپه ها و حلقه های کوچک، ساخته شده از گرانول لاستیک نرم..... ۹۸
- شکل ۵۸-۲ و شکل ۵۹-۲: حلقه های سبز زمین بازی..... ۹۹
- شکل ۶۰-۲ و شکل ۶۱-۲: تپه های بازی..... ۹۹
- شکل ۶۲-۲: سایت پلان زمین بازی..... ۱۰۰
- شکل ۶۳-۲: پلان محوطه بازی..... ۱۰۰
- شکل ۶۴-۲: نقشه توپوگرافی منطقه..... ۱۰۰
- شکل ۶۵-۲: فضاهای مکث موجود و دید به مناظر اطراف..... ۱۰۱
- شکل ۶۶-۲ و شکل ۶۷-۲: زمین بازی از زاویه های مختلف..... ۱۰۱
- شکل ۶۸-۲: میله های موجود در زمین برای بالارفتن کودکان و شکل ۶۹-۲: دره های موجود در زمین بازی..... ۱۰۱
- ۱۰۱
- شکل ۷۰-۲: مجموعه از بیرون محوطه..... ۱۰۲
- شکل ۷۱-۲: دیاگرام پلان..... ۱۰۲
- شکل ۷۲-۲ و شکل ۷۳-۲: کریدورهای اطراف بنا دید به محوطه میانی..... ۱۰۳
- شکل ۷۴-۲: دیاگرام منطقه گفتگو..... ۱۰۳
- شکل ۷۵-۲ و شکل ۷۶-۲: منطقه گفتگو..... ۱۰۳
- شکل ۷۷-۲: منطقه تک صدایی..... ۱۰۴
- شکل ۷۸-۲ و شکل ۷۹-۲: منطقه ایجاد صدا..... ۱۰۴
- شکل ۸۰-۲ و شکل ۸۱-۲: منطقه ایجاد و دریافت صدا در محوطه..... ۱۰۴
- شکل ۸۲-۲: منطقه گذشتن..... ۱۰۵
- شکل ۸۳-۲ و شکل ۸۴-۲: قسمت های متناوبی از تاریکی و نور در فضای داخلی..... ۱۰۵
- شکل ۸۵-۲ و شکل ۸۶-۲: فضاهای داخلی موزه به صورت جنگل..... ۱۰۵

- شکل ۳-۱: موقعیت تهران در ایران..... ۱۰۷
- شکل ۳-۲: موقعیت منطقه ۲ در تهران..... ۱۰۹
- شکل ۳-۳: موقعیت پارک گفتگو در منطقه ۲ تهران..... ۱۱۰
- شکل ۳-۴: موقعیت منطقه مسکونی گیشا در کنار پارک گفتگو..... ۱۱۱
- شکل ۳-۵: پارک گفتگو..... ۱۱۲
- شکل ۳-۶: باغ ایرانی در پارک گفتگو..... ۱۱۳
- شکل ۳-۷: باغ فرانسوی و باغ ایتالیایی در پشت آن در پارک گفتگو..... ۱۱۴
- شکل ۳-۸: سایت انتخابی، شریانهای اصلی، منطقه مسکونی گیشا و سایر عوامل موثر بر سایت..... ۱۱۵
- شکل ۳-۹: محدوده سایت پروژه در شمال پارک و عوامل موثر بر آن و منابع مورد بهره‌برداری در طراحی..... ۱۱۶
- شکل ۳-۱۰: دیدهای مختلف به سایت..... ۱۱۷
- شکل ۴-۱: دو حجم اصلی که از خطوط توپوگرافی سایت به وجود آمده است..... ۱۲۵
- شکل ۴-۲: چگونگی به وجود آمدن فرم..... ۱۲۵
- شکل ۴-۳: جزئیات حجم طراحی شده..... ۱۲۶
- شکل ۴-۴: جانمایی هر یک از بخش‌ها در طرح پیشنهادی..... ۱۲۶
- شکل ۴-۵: جانمایی عملکردهای مختلف موجود در کل پروژه و طبقات آن..... ۱۲۷
- شکل ۴-۶: شیت ۱..... ۱۳۵
- شکل ۴-۷: شیت ۲..... ۱۳۶
- شکل ۴-۸: شیت ۳..... ۱۳۷
- شکل ۴-۹: شیت ۴..... ۱۳۸
- شکل ۴-۱۰: شیت ۵..... ۱۳۹
- شکل ۴-۱۱: شیت ۶..... ۱۴۰
- شکل ۴-۱۲: شیت ۷..... ۱۴۱
- شکل ۴-۱۳: شیت ۸..... ۱۴۲
- شکل ۴-۱۴: شیت ۹..... ۱۴۳

فهرست نقشه‌ها

۱۲۸	نقشه ۴-۱: سایت پلان، مقیاس ۱/۱۰۰۰
۱۲۹	نقشه ۴-۲: پلان همکف، مقیاس ۱/۸۰۰
۱۳۰	نقشه ۴-۳: پلان طبقه اول، مقیاس ۱/۸۰۰
۱۳۱	نقشه ۴-۴: پلان زیرزمین، مقیاس ۱/۸۰۰
۱۳۲	نقشه ۴-۵: مقطع A_A، مقیاس ۱/۸۰۰
۱۳۳	نقشه ۴-۶: مقطع B_B، مقیاس ۱/۸۰۰
۱۳۴	نقشه ۴-۷: مقطع C_C، مقیاس ۱/۸۰۰

مقدمه

دنیای امروز نیازمند مردان و زنانی خلاق است، که به رشد و ارتقا در کلیه زمینه‌های اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی دست یابند. ماهیت تفکر خلاق از جمله مسائلی است که توجه زیادی از محققان را همواره به خود مشغول داشته است. همچنین بر طبق نظریه‌های رشد نتیجه می‌شود بهترین زمان برای شکل‌گیری و رشد شخصیت فرد از سنین کودکی می‌باشد، بنابراین پژوهشگران در این سنین به بررسی خلاقیت و شیوه‌های شکوفایی آن می‌پردازند. نقش محیط در رشد و شکل‌گیری شخصیت کودک، و به تبع آن در شکوفایی خلاقیت او واقعیتی غیرقابل انکار است.

در نتیجه با تقویت و آموزش فرد و ایجاد محیط و شرایط مناسب برای او، از همان دوران کودکی، می‌توان فرصت‌هایی را برای شکوفایی خلاقیت کودکان فراهم آورد. هدف از این تحقیق، تاکید بر آن دسته از اصول طراحی در محیط‌های کودکان است، که در پرورش خلاقیت کودکان اثر مثبت می‌گذارند. همچنین ارائه معماری مناسب مطابق با اصول روانشناسی محیطی که موجب رشد جسمانی، روحی و روانی کودک گردد، از اهداف این تحقیق می‌باشد.

در این راستا در فصل اول ضرورت تحقیق، اهداف و فرضیات، پیشینه و روش تحقیق بکار رفته در این نوشتار را عنوان می‌نماییم. سپس در فصل دوم به بررسی چهارچوب نظری تحقیق پرداخته خواهد شد، تا رشد کودک و عوامل موثر بر آن، ماهیت خلاقیت و محیط و ارتباط آنها با یکدیگر و معماری مناسب کودکان و ضوابط طراحی فضاهای مختص آنها استنتاج گردد. در نهایت با بررسی بستر طراحی در فصل سوم، راهکارها و شیوه‌های طراحی بکار گرفته شده را در فصل چهارم ارائه خواهیم داد.

طرح تحقیق

۱-۱ تعریف مسئله

از ویژگی‌های مهم انسان قدرت تفکر و اندیشه‌ی او و از مهم‌ترین مسائل در جامعه و رسیدن به والاترین مقام انسانی تفکر خلاق است. این قدرت موجب می‌شود تا فرد بتواند در تصمیمات و حل مشکلات و نیز بوجود آوردن راه‌های جدیدتر برای زندگی بهتر عمل نماید و به درجات بالاتری دست یابد. دنیای امروز نیازمند افرادی خلاق است که به رشد در کلیه زمینه‌ها دست یابند. از آنجا که شخصیت فرد از سنین کودکی شروع به شکل‌گیری می‌کند و فرد در این سنین دارای قابلیت یادگیری بالاتری می‌باشد، بنابراین آموزش صحیح کودکان در جهت رشد خلاقیت آنها اهمیت زیادی می‌یابد.

می‌توان عنوان نمود که فرد در سنین کودکی در معرض بیشترین آسیب‌های روانی، اجتماعی، فرهنگی و ... می‌باشد، و عدم توجه به این مسئله موجب بوجود آمدن مشکلات روحی و جسمی در سنین بالاتر می‌گردد. دوران کودکی اولیه مهم‌ترین دوره رشد یک کودک است. توسعه فیزیکی و همچنین اجتماعی، عاطفی و شناختی کودک در طول این دوره سازنده قرار می‌گیرد (Azlina and A. S., 2012, 276). بنابراین ایجاد مکان‌هایی که موجب افزایش خلاقیت و نوآوری در کودک شود و او را در مسیر درست یادگیری و آموزش قرار دهد بسیار حائز اهمیت است. چرا که قدرت و استعداد خلاقیت در همه‌ی افراد با شدت و ضعف وجود دارد، و می‌توان به صورت‌های مختلفی آن را تقویت کرد و بهبود بخشید. پژوهش‌ها نشان می‌دهند در دوران کودکی قابلیت‌ها و خلاقیت کودکان پایه‌گذاری می‌شود و بهترین زمان پیشرفت برای خلاقیت و تخیل در فاصله سنی ۲ تا ۱۰ سال روی می‌دهد (S. Krippner, 1999, 597-606).

شکوفایی و رشد خلاقیت فرد از سنین کودکی و ایجاد مکان‌هایی در جهت رسیدن به این هدف در جوامع غربی امروزه بیش از پیش مورد توجه قرار گرفته است. اما در کشور ما، کمتر به این موضوع پرداخته شده و کمتر به ارائه راهکارها برای جلوگیری از آسیب‌های روانی کودکان و یا افزایش خلاقیت در آنها توجه شده است.

همچنین باید عنوان نمود که به دلیل آنکه این موضوع هنوز در جامعه‌ی ما جایگاه خود را پیدا نکرده است، ایجاد مکانی، که بتواند باعث افزایش خلاقیت، کاهش آسیب‌های روانی و نیز تربیت درست کودکان هم از لحاظ روحی و هم در زمینه یادگیری شود، می‌تواند کمک شایانی باشد برای تربیت افراد درست برای جامعه آینده، که با قرارگیری آن در شهر تهران به عنوان پایتخت کشور، رفته رفته فرهنگ ایجاد مراکز برای کمک به این موضوع و افزایش خلاقیت کودکان جایگاه خود را در

کلیه شهرهای دیگر نیز پیدا خواهد کرد، و می‌توان رشد این مراکز را همچون کانون‌های پرورش فکری کودکان و نوجوانان در کلیه شهرها شاهد بود.

۲-۱ پیشینه تحقیق

اولین تحقیقات در زمینه خلاقیت در سال‌های ۱۹۵۰ انجام شده است. گیلفورد^۱ در این دهه اولین کنفرانس را با عنوان خلاقیت در آمریکا برگزار کرد (Pope, 2005, 19). در این تحقیقات بیشتر به خلاقیت کودک و عوامل موثر بر رشد و موانع آن پرداخته شده است اما از عوامل محیطی موثر بر شکوفایی خلاقیت کمتر ذکری به میان آمده است. تحقیقات چندی نیز در زمینه‌های تاثیر محیط‌ها بر روی شخصیت و رفتار کودک و ارتباط بین محیط و کودک انجام شده است، بدون آنکه به بررسی خلاقیت فرد در آن اشاره‌ای شود. در نتیجه اینکه چه محیط‌هایی، با چه ویژگی‌هایی بر خلاقیت کودک اثر مثبت می‌گذارند و چگونه به شکوفایی خلاقیت او منجر می‌شوند مورد توجه قرار نگرفته است.

آماییل با بررسی ۷۰۰۰ مقاله در زمینه خلاقیت، دریافت که تنها ۱۳۸ مورد از آنها به متغیرهای زمینه‌ای خلاقیت پرداخته‌اند. این بررسی تاثیر عمده‌ای بر حرکت متخصصین خلاقیت به سوی بررسی نقش متغیرهای محیطی داشته است. او بر این باور است محیط نقش برجسته‌تری نسبت به عوامل شخصیتی در خلاقیت دارد و تغییر در عوامل محیطی را نسبت به ویژگی‌ها و استعدادهای فطری، بسیار راحت‌تر می‌داند (توماس و آنجله، ۱۳۸۷، ۸۸).

در خصوص پیشینه تحقیق در کشورمان باید عنوان نمود، در کتب و مقالات و نشریات فارسی کمتر به مسائل خلاقیت در کودکان و ارائه راهکار برای افزایش آن پرداخته شده است. و اگر هم پرداخته شده بیشتر به جنبه‌ی روانشناسی آن توجه شده است و به ارائه‌ی راهکار در خلق فضا و معماری بناهای مرتبط با کودکان توجه نشده است. این کتاب‌ها بیشتر به بررسی رفتارها و آسیب‌های کودکان و نیز بیشتر در زمینه مسائلی چون نقاشی کودکان و یا بازی‌های کودکان به تحقیق پرداخته‌اند. مقالات مرتبط با خلاقیت نیز به جز تعداد اندکی، که به ارائه راهکارهای مختصر در این زمینه پرداخته‌اند، مابقی تنها در زمینه‌ی روانشناسی باقی مانده است و شکلی کاربردی و عملی در خلق فضاهای معماری که منجر به تقویت خلاقیت در کودکان می‌شود، نیافته است.

¹Guilford

۳-۱ اهداف کلی و تفصیلی

با توجه به فقدان مراکز برای افزایش خلاقیت در کودکان، تعدادی اهداف کلی و تفصیلی (جزئی) به شرح زیر، مدنظر قرار می‌گیرند. این اهداف در واقع بیان‌کننده چارچوب تحقیق بوده‌اند که سعی می‌شود کلیه آنها در فرآیند انجام تحقیق مورد بررسی و تحلیل قرار گیرند و در نهایت به آن اهداف نایل شویم.

۱-۳-۱ اهداف اصلی

- ایجاد کالبدی برای افزایش خلاقیت و یادگیری در کودک، برای کلیه قشرهای جامعه
- شناسایی معماری مناسب برای افزایش خلاقیت در کودکان

۲-۳-۱ اهداف فرعی

- شناسایی ویژگی‌هایی از محیط کالبدی برای افزایش خلاقیت کودک
- شناسایی تاثیر عناصر طبیعی برای افزایش خلاقیت کودک
- شناسایی راهکارهای مناسب در جهت ارتباط کودک و طبیعت
- آشنایی با فرم‌های درست معماری در طراحی فضاهای کودکان
- تبیین و توضیح بصری افعال مختلف در قالب یک بنا در جهت افزایش خلاقیت کودکان

۴-۱ فرضیات و سوالات

۱-۴-۱ فرضیات

محیط چه بصورت طبیعی و چه ساخته شده، از عوامل مهمی است که بر رشد و شکل‌گیری شخصیت کودک موثر است.

با طراحی صحیح فضاها چه در داخل بنا و چه خارج آن، و دقت به جزئیات معماری در فضاهای مرتبط با کودک، می‌توان رشد مناسب کودکان هم از لحاظ جسمی و هم از لحاظ روحی و روانی و همچنین شکوفایی خلاقیت کودکان شاهد بود.

همچنین فرم‌ها، نور، رنگ و جزئیات معماری چه در داخل و چه در خارج بنا می‌توانند از جمله عوامل تاثیرگذار در رفتارهای کودکان و افزایش خلاقیت آنها به شمار آیند.